

מי נכשל? מסוק או טקטיקה

קול' ה. א. ליוקנס

ה "מומחים" במלחמת ויאט-נאם הש-
מיעו שוב קולם: הם מודים ב-
תכליתיותו של המסוק ככלי שירותים בעורף, אך כופרים בערכו
בפעולות התקפיות של הסתערות-גייסות ושל סיוע קרוב.
הגיונם פשוט: מערכות נשק-התקפי שאפשר להשמידן — אין
בהן תועלת. מסוקים אפשר להשמיד — על-כן אין בהם
תועלת כלל.

ברור שאיני מסכים עם "מומחים" אלה; אך עם זאת אני
טוען, שצבא ארה"ב הפעיל את המסוק במבצעים התקפיים
באופן גרוע. אם לא יחולו שינויים יסודיים בטקטיקה ההת-
קפית — יוכיח הצבא את צדקת ה"מומחים".

ב ויאט-נאם מופעלים מסוקים כדי
לסייע בכל אחד מחמשת התפקי-
דים הקשורים בלחימה: מודיעין, פיקוד ושליטה, הובלת
גייסות, תחזוקה וכו'-אש. עד 1968 ניטשה המלחמה בויאט-
נאם בעוצמה נמוכה. לכן, בדרך-כלל, נתאפשר למסוק למלא
כל אחד מתפקידים אלה כמעט באותו אופן בו הם מתמל-
אים לצרכים מסחריים בארה"ב. לדוגמה, מסוק התצפית הקל
אוסף מידע על הויאט-קונג באותו אופן בו אוסף מסוק
המשטרה מידע על פקת-נועה: שניהם מגמיכים-טוס ומעופים
מבט. ההבדל הוא שאנשי הויאט-קונג יורים במסוק והנהגים,
בדרך כלל, אינם יורים בו. גם אופן הביצוע של תפקידי פיקוד
ושליטה על-ידי מג"ד בויאט-נאם אינו שונה בהרבה מזה של
חוזאי היוצא לבדוק את מצב עדריו בשטח; והובלת גייסות
בויאט-נאם דומה מאוד להובלת צינורות אל באר נפט בצפון
הרחוק או להנחתת מכבי-אש באיזור שמשתוללת בו שריפת-
יער. בכל אחד מהמקרים — בויאט-נאם או בארה"ב —
נוקטים אותה טקטיקה החושפת את המסוק ישירות לאויב
או לסביבה. גם פה וגם שם כרוכה הטקטיקה בסיכון מחושב —
אך תמיד יש בה חשיפת המסוק.

ב ויאט-נאם פעלה טקטיקת החשיפה
כראוי כל עוד עוצמת הלחימה
היתה נמוכה — כשהאויב מפעיל רק נשק נישא-ביד ונשק
אוטומטי בעל קוטר קטן.
אולם ב-1968 השתנו התנאים בשדה-הקרב: בידי האויב
נמצא נשק כבד יותר (0.5 אינץ') אוטומטי, חודר-שריון מצית
(נפיץ), ועוצמת הלחימה הפכה להיות "בינונית". באותה שעה,

בפעולות עמק א-שאו, נתקלו כוחות של דיביזיית-הפרשים
הראשונה גם בתותחים בני 37 מ"מ מכווני מכ"ם. לכוחות
אלה נגרמו אבידות כבידות עקב צירוף של הופעת נשק זה
עם מזג-אוויר גרוע, שהגביל סיור ותמרון אוירי. תחקיר יסודי
של הפעולות גילה, אמנם, ליקויים חמורים בטקטיקה של
חשיפה ישירה לאויב וציין דרכים לשינויים טקטיים כדי
לגשר על הפער בין רמות העוצמה של הלחימה. אולם לקחים
אלה נשכחו כשהדיביזיה חזרה לפעול בתנאים של עוצמה
נמוכה.

הניסיון בלאוס מאשר את הניסיון בעמק א-שאו: גם כאן
נקלעו מסוקים לאש ישירה של נשק כבד ולאש מכוונת מכ"מ
של נשק אוטומטי. לרוע המזל נזקפות האבידות במסוקים
לחובת כלי-הטיס ולא לחובת הטקטיקה לפיה הם מופעלים.
לכן נחזתה כליה על מסוקים בקרב התקפי. לא זו בלבד
שהמבקרים קבעו כי המסוק אינו מתאים לשירות בויאט-נאם,
אלא הוסיפו שאין לו כלל מקום בתנאים של עוצמת-לחימה
גבוהה בשדה-קרב כלשהו. בפעולה התקפית, היקש זה מויאט-
נאם לכל שדה-קרב שהלחימה בו בעוצמה גבוהה, הוא מסוג
ההיקש הכושל שהוזכר: כל נשק שלא צלח בויאט-נאם הוא
חסר ערך בתנאי-עוצמה אחרים; המסוק נכשל כנשק התקפי
בויאט-נאם — על-כן לא יצלח בלחימה בעוצמה גבוהה.
ההיגיון בגזירה-שוה כזו תקף כל זמן שאין עליו עוררין;
ואם יתקבל בפיקוד הבכיר — יגרם הדבר להמעטה בערכו
של המסוק בתכנון האסטרטגי הכללי של משרדי ההגנה
והצבא; מכך ינבע גם קיצוץ ברכש מסוקים ובתקציב המיועד
למחקר-ופיתוח הקשורים במסוקים. בשלב חיוני זה של קבלת
החלטה ראוי למקד את המבט על המגרעות בטקטיקות של
המסוקים בעוצמות-הלחימה השונות, כדי לעורר מחשבה ובכך
להיטיב החלטה ולבססה. המעניין הוא, שהפתרון לליקויים
אלה היה ידוע אך התעלמו ממנו בארבע השנים האחרונות.

ה פתרון טמון בשימוש בטקטיקה של
הסתרה — ניגוד גמור לטקטיקת
החשיפה. בטקטיקת ההסתרה נעזרים בכל אמצעי כדי להפחית
את חשיפתו של המסוק עד כמה שהדבר אינו סותר את
ביצוע משימתו. לכן יש לערוך מבצעי מסוקים בלילה, במזג-
אוויר גרוע ובראש ובראשונה — להטיס נמוך, סמוך לקרקע.
אף כי טקטיקת ההסתרה יפה לכל חמשה התפקידים הקשורים
בלחימה — הריהי מתאימה במיוחד לתפקידים של הטסת-סער
ולסיוע קרוב. דבר זה מסתבר מכך, שאבידותיהם הכבדות
ביותר של מסוקים בויאט-נאם ובלאוס היו בעת שביצעו את
שני התפקידים הללו.

נבחון עתה את הטסת-הסער ואת הסיוע הקרוב בקשר לטק-
טיקת ההסתרה. הטסת-סער מיועדת להטיס גייסות לוחמים
ולהנחיתם באזורי-יעד שנמצאים בשטחים המוחזקים על-ידי
האויב. כיום מבוצעות משימות אלה בעיקר באור יום (כש-
הפעלת לילה מוגבלת להארת שדה-הקרב לכוחות הלוחמים).
אם נשתמש בטקטיקת ההסתרה — ייערכו הטסת-סער בעיקר
בלילה ובתנאי מזג-אוויר שימנעו מן האויב תצפית ישירה.
במקום להצטער על מזג-אוויר גרוע — יתברכו בו המשתמשים
בטקטיקה כזו; מבצעי לילה יתנהלו דווקא באפילה ולא
בלילה שהפך ליום הודות לתאורה מלאכותית. מבצעי יום

הנמוכה ביותר, יוכל המסוק החמוש — המשתף פעולה עם אחרים — לנקוט טקטיקה, שהוכיחה עצמה שנים רבות בקרבות-קרקע. לא עוד ינסה להידמות למטוסי הקרב כדי לחלוף מעל האויב ולהיכנס את תוך האש הישירה של נשק האויב, העוקב אחריו. כפי שהוכח בלאוס, טקטיקת החשיפה אינה יעילה בתנאי קרב בעוצמה בינונית ואינה אפשרית בתנאים של עוצמה גבוהה. המזל הוא, שקיימת דרך טובה יותר לבצע את המשימה: ניצול יכולת הטיסה המיוחדת למסוק החמוש, תוך נקיטת טקטיקה של הסתרה.

תפיסה זאת לא רק תגביר את יעילותו של ה"קובר" שבשימוש כיום; כשה"צ'יין" ייכנס לשירות — ולו יכולת מעולה לאכן מטרות, כוח-אש מוגבר ומערכות כינון-חימוש אוטומטיות — יוכלו צוותי-הנשק לטוס בגובה נמוך, בלילה, ביום וכמעט בכל מזג-אוויר, לחפש את האויב, למצאו ולהשמידו. כשהוא מצויד במכשור תאורה תת-אדום יוכל מסוק זה, הנקט טקטיקת הסתרה ומנצל את כושרו לרחף בענן או באפילה, להכות באש מדויקת. הניגוד בין תפישה זו של נושא נשק מוטס לבין זו המקובלת בויאט-נאם — הוא חריף ונדועת לו חשיבות מרובה לגבי עתידו ומקומו של המסוק בקרב התקפי. אם נביא בחשבון את לקחי לאוס — ברור איוז תפיסה יש לאמץ.

ח הניסיון בויאט-נאם ובלאוס נראה שעדיין לא הושגה הגמישות הדרושה לגבי עוצמות-הלחימה השונות. הטקטיקות נשמרו מאז א-שאו ועד לאוס, ומעט נעשה כדי להגביר את יכולתו של המסוק לטוס ב"חיק האדמה", בלילה וביום ובכל מזג-אוויר. לאמיתו של דבר, נשמע ברמה דווקא קולם של אלה הטוענים כי מה שדרוש לצבא הוא מסוקים פשוטים ולא מסוקים ממוכ-שרים ביותר.

אלה המרוצים מן המסוק, כפי שהוא, מזלזלים בשיפורים כגון אמצעי ניווט לגובה מועט, מכשור לטיסות מבנה, מכ"מ לטיסה נמוכה ואמצעים עצמאיים לגישה ולהנמכה. מעניין הוא כי עם מתנגדי השיפורים נמנים קצינים, אשר רק כתוצאה מקרבות ויאט-נאם, "הבחינו" בקיום המסוק. הם מושפעים מן המעבר מהליכה ברגל או מנסיעה אל השימוש ברוטור; הטסת כוחות באויר היא חידוש עבורם. קצינים אלה מתעלמים מכך שלשימוש במסוק מלאו עשרים שנה ויותר; הם מתיחסים למסוק בן ימינו כאל מוצר מוגמר ולא כחלק של תפיסה שלמה; על-כן אין בהם הנעה לשינויי טקטיקה או ציוד. אפשר לדמותם למי שגילה מחדש את הגלגל, אך לא הבחין בכך שקיימת דרך קלה יותר לגלגלו. קיומה של קבוצה זו מבאר את הקשיחות הקיימת במחשבה הטקטית ומסביר מדוע כמה ממתנגדי הקולנלים של המסוק הם אלה שכה נכשלו בישומו בויאט-נאם.

אני מאמין באותם תהליכים בסיסיים של שינוי מתמיד, שהביאו לגדולתו של צבא ארה"ב. בטוחני שלקח ויאט-נאם יובן כראוי וכי יחלט על קדימות חדשות וטכנולוגיות. אני חווה שהמסוק אף יתפוס מקום בדוקטרינה ההתקפית של צבא ארה"ב — בכל סוג של עוצמת לחימה — ושהיא תתבסס על טקטיקת ההסתרה. זו תהיה התשובה למתריעים על פגיעותו של המסוק וכך יישמר הפוטנציאל העצום של כלי זה לישום צבאי בעתיד.

יתוכננו ביתר הקפדה, והטיסה בהם תיעשה ב"חיק האדמה" — צמוד לתוואי הקרקע ולא ב-1,500 רגל כפי שנהוג היום. בתכנון נתיבים לטיסות יום יושם דגש על סיור מוקדם, כדי לעקוף ריכוזי-אויב ידועים ולא לטוס מעליהם, כפי שעושים היום. מסוקים חמושים ישובו למשימתם הראשונה. הגנת כוח בהסתמו; ולשם כך יפוזרו בתוך הכוח המוטס. בקרבות-נתיבים מחמירה וטיסה לפי תוואי הקרקע יהיו הכלל — עדרי המסוקים הנפוצים כיום, ללא רועה, ייעלמו, פרט לאותם מקרים בהם מתנהלת הלחימה בעוצמה נמוכה ואשר בהם עשויה הופעה ב"עדריים" להיות מוצדקת.

ביצוע מושלם של טקטיקת ההסתרה בלילה ובמזג-אוויר גרוע מחייב מכשור מיוחד לכך, שיותקן במטוסים. חלקם יצוידו בהתקנים לסימון מטרות ולניווט נושאי גייסות. מטוסי ניתוב אלה יהיו מסוגלים לגלות יעדי נחיתה בעזרת אמצעי-ניווט עצמיים ולנחות ביעדים כאלה בתנאים מינימליים* של ראות ושל תקרת-עננים. כשהם מובילים קבוצת לוחמים ועוזרי ניווט להתקנה במקום יהיו נתבים אלה מסוגלים להקים מנחת** ולהגן עליו בזמן הקצר שנותר עד שגייע הטור האווירי, ינחית את הכוח העיקרי ויפנה את מטוסי מהמקום. ניתן יהיה לשפר מנחת ממוכשר כזה או לנחו — בהתאם למצב הטקטי. ניתן גם להנחית יחידות של סיוע תחזוקתי באותו אופן שמונחתות היחידות של הכוח המסתער.

ר רור, כיצד צריך היה לישם שיטה זו במבצעים בלאוס: לא היה צורך לטוס לאורך כביש מס' 9, חשופים לאש ישירה של האויב; הסודיות של אזורי-היעד היתה נשמרת ואפשר היה לתגבר כוחות או לחלצם ללא הפרעה מצד האויב; מזג-האוויר שהפריע לתובלה האווירית, היה מסייע לטקטיקת ההסתרה. אמנם ניתן להפעיל נשק מכוון-מכ"מ נגד טקטיקת ההסתרה, אך יש ליכור שמכ"מ אינו פועל כראוי בגובה נמוך, וכי המסוק — בעל המהירויות המשתנות — מגלה דווקא בתחום זה את כוחו. מלבד זאת, השוק האזרחי מסוגל לספק את המכשור הנוסף, שנדרש למטוסי הניתוב: השיפורים כבר רשומים על לחות השרטוט. צבא ארה"ב צריך רק לקבוע את צרכיו ולהקצות את התקציב לפיתוח ולרכש.

טקטיקת ההסתרה מאפשרת למסוק החמוש לנצל את מלוא יכולתו להגיב מייד ולתמרן במהירות נמוכה — תכונות אשר מלכתחילה עשו את המסוק ראוי לשמש נושא נשק. אם כי הצליח להרשים ולהדהים מתכננים צבאיים במהירותו הגדולה, יהיה על המסוק להיטמע בתוואי קרקע, ולהסתתר בצמחיה, בנצלו את כושר הרחיפה שלו, ולא להסתער בשדה-הקרב, גלוי כולו לאויב. המסוק החמוש מסוגל לנצל, טוב יותר מכל כלי אחר, את ההגנה שמעניק מבנה הקרקע, כדי להגיע קרוב ככל האפשר אל האויב ולהכות בו באש ישירה.

אם ימיר מהירות בחשאינות, ואם ידע את תכנית קרב-הקרקע ואת מיקום הכוחות, יוכל המסוק החמוש לסייע לכוחות הקרקע באש ישירה קטלנית, תוך אבידות מתקבלות על הדעת. כשהוא מנצל את הקרקע הידידותית וטס במהירות

* כמעט אפס-אפס, דהיינו — הראות האופקית כמעט בלתי-אפשרית ותקרת-העננים נמוכה מאוד — המער'.
** משטח נחיתה — המער'.